

послідовності, встановленої законодавством для визначення переможця торгів і підписання з ним договору.

Список бібліографічних посилань:

1. Зайцев О. Л. Створення тендерного комітету на підприємстві // Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 28 жовт. 2016 р.)/за заг. ред. К. Ю. Мельника; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. С. 157–161.

Одержано 25.04.2017

УДК 347.131

Наталія Олександрівна Горобець,

*професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2731-9682>*

**ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО
ПРАВОРозУМІННЯ**

Ще з часів римської держави інститут позовної давності покликаний забезпечувати визначеність та стабільність цивільних правовідносин, дисциплінувати учасників цивільного обігу, стимулювати їх до активності у здійсненні належних їм прав, зміцнювати договірну дисципліну, сталість цивільних відносин.

У більшості національних правопорядків пропуск позовної давності призводить до втрати права на пред'явлення позову або це право значно обмежується щоб перешкодити судовому розгляду, який через запізнення може спотворити об'єктивність судового рішення. Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) у своїх рішеннях вказує на призначення позовної давності, як необхідність забезпечити правову визначеність, її строки «служать декільком важливим цілям, зокрема вони забезпечують правову визначеність і остаточність, захищають потенційних відповідачів від задавнених вимог, яким було б важко протистояти, і запобігають несправедливості, що могла б виникати, якби суди мусили ухвалювати рішення стосовно подій, які мали місце в далекому минулому, і на підставі доказів, які вже могли б стати ненадійними й неповними з плином часу» [1, с. 25].

У вітчизняній науці традиційне вчення про позовну давність сформувалося ще за радянської цивілістичної доктрини, яке переважно і до сьогодні вважається аксіоматичним. Однак, існує ряд положень, що за умов вітчизняної правотворчої та правозастосовної діяльності потребують з'ясування. Серед них пріоритетне місце займають питання природи позовної давності, визначення початку перебігу та погашення позовної давності тощо.

Позовна давність вивчалася вченими як у межах строків та термінів, так і окремо, як самостійний предмет дослідження. Зокрема, позовній давності були присвячені роботи І. Є. Енгельмана, М. Я. Кириллової, О. П. Сергєєва, Є. О. Крашенинникова, Б. Б. Черепаніна, Г. Ф. Дерев'янка, Т. О. Терещенко, О. В. Шовкової, Т. М. Вахонєвої, В. О. Пушняка, В. В. Луця, В. І. Цікало та ін.

Позовна давність – це важливий інститут, який лежить на перетині процесуального і матеріального права, а тому помилки у застосуванні положень цього інституту потенційно можуть загрожувати порушеннями абсолютно будь-яких прав [1, с. 25]. Сьогодні завдяки новому ЦК України етатистське трактування права, яке було концептуальною основою загальноприйнятого розуміння позовної давності суттєво перетерпіло змін.

В основу традиційного розуміння позовної давності закладено ідею суб'єктивного цивільного права, що внаслідок конфліктної ситуації перетворилося в порушене право та обумовило виникнення права на позов в матеріальному сенсі, що у свою чергу зумовлює необхідність відмежовувати право на позов – у процесуальному. Останнє положення, здебільшого не має нічого спільного з позовною давністю. При цьому погашення позовної давності призводить до втрати права на позов, а відповідно й існування самого порушеного права під питанням, оскільки позбавлено підтримки апарату примусу. А звідси, і поява конструкцій добровільного виконання обов'язку боржника після закінчення перебігу позовної давності [2, с. 7–8]. Висловлювалася позиція необхідності введення правової фікції, ніби фактичні відносини оживляються добровільним виконанням, що не породжене дією примусу і паралізує погашаючу сутність позовної давності [3, с. 266–267] тощо. Зазначалося також, що погашення позовної давності приводило лише до позбавлення права на юрисдикційний захист порушеного суб'єктивного права, але не припинило його існування [4, с. 21–22].

Під впливом трансформаційних процесів у праві сучасні цивілістична думка та правотворча діяльність щодо позовної давності фактично зазнали змін.

О. В. Шовкова пропонує розглядати позовну давність як сукупність темпоральних і «діяльних» рис, де перші – знаходять свій прояв у тому, що досліджуване правове явище є певним періодом у часі, а «діяльні» – передбачають, що позовна давність включає подання позову або вчинення (не вчинення) інших дій в межах строку, втрату права на захист (права на позов) [5, с. 5]. Погоджуючись з позицією автора, слід зазначити, що вона співзвучна з положеннями, що висловлювалися в науці і розглядає позовну давність як об'єктивне та суб'єктивне явище цивільного права. Є встановлений законом період часу, який дозволяє особі за допомогою юрисдикційної форми захисту цивільних прав та інтересів здійснити захист оспорюваного, невизнаного чи порушеного суб'єктивного права. Уповноважена особа керуючись власними інтересами може скористатися або не скористатися цим правом.

На сьогодні положення ЦК України, судової практики ЄСПЛ та національних судів закріплює можливість (у встановлених випадках) розгляду позовних вимог по суті незалежно від впливу позовної давності. За умови якщо кредитор, подавши позов, висловив бажання захистити своє порушене право, а боржник, не заявивши про сплив позовної давності, допускає можливість необ'єктивності розгляду через «давність» відносин, – не заперечують щодо цього. Поряд із цим, ЦК України допускає можливість у договірному порядку збільшити позовну давність. Позицію законодавця щодо заборони зменшувати строк (відповідні зміни до ЦК України) вважаємо доречною, оскільки це може штучно ставити кредитора у невігідне положення у порівнянні із боржником, а також аналогічними відносинами, що не врегульовані договором.

Проаналізувавши основні положення радянської та вітчизняної цивілістики щодо приклязивного характеру позовної давності для суб'єктивного права, слід зазначити, що позовна давність у контексті сучасного праворозуміння допускає існування суб'єктивного права, в так званій, неюрисдикційній площині. Проте порушене суб'єктивне право не може існувати безкінечно, оскільки створює правову невизначеність для цивільних правовідносин, а тому

його припинення може бути зумовлено застосуванням положень набувальної давності тощо.

Список бібліографічних посилань:

1. Карнаух Б. П. Позовна давність у практиці Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 24–36.
2. Болотников И. М. Проблемы исковой давности в советском гражданском праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Л., 1964. 34 с.
3. Иоффе О. С. Советское гражданское право. М.: Юрид. лит., 1967. 494 с.
4. Катаржинская Н. И. Исковая давность по требованиям, вытекающим из хозяйственных договоров: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 1966. 24 с.
5. Шовкова О. В. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2008. 19 с.

Одержано 18.04.2017

УДК 347.122

Ольга Євгенівна Аврамова,

*доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1941-9894>*

ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Елементами будь-якого правовідношення є суб'єкт, об'єкт та зміст правовідношення. У житлових правовідносин має прояв усі наведені елементи, однак їх зміст має певні особливості, отже звернемося до їх дослідження.

Житлові правовідносини – це суспільні правовідносини, врегульовані нормами житлового законодавства, що виникають з приводу володіння, користування, управління житлом. Вказана тріада правомочностей не передбачає розпорядження, оскільки розпорядження житлом належить до цивільних правовідносин. Розпорядження житлом реалізується у цивільних правовідносинах та не може бути включено у систему правомочностей житлових правовідносин.

Суб'єкти житлових правовідносин – це учасники житлових правовідносин. Вони поділяються на наступні групи: 1) суб'єкти власності на житло (фізичні, юридичні особи, територіальна громада, держава); 2) суб'єкти користування житлом (наймачі, члені сім'ї наймача, орендарі житла тощо); 3) управляючі організації житлом (ОСББ, ЖК, управляючі компанії тощо); 4) суб'єкти надання житлово-комунальних послуг (виробники, виконавці житлово-комунальних послуг); 5) суб'єкти девелопменту (ЖБК, будівельні компанії, ріелторські фірми тощо). Наведені суб'єкти мають певні особливості у правовому статусі, що передбачає можливість здійснення суб'єктивних прав щодо проживання особи у житлі (надання житла, забезпечення житлових прав, утримання житла тощо). При цьому суб'єкти житлових правовідносин, якщо відштовхуватися від правомочності проживання, можуть бути поділені на: а) суб'єкти надання житла; б) суб'єкти, що здійснюють проживання у житлі; в) суб'єкти, що забезпечують безпечне та стабільне проживання особи у житлі.

Об'єктом житлових правовідносин є проживання в житлі. Проживання в житлі може розглядатися в аспекті речового та зобов'язального права. Якщо розглядати проживання